Humanitas Pedagogika i Psychologia, ss. 65-77
ISSN 2956-3992

Oryginalny artykuł naukowy (original article)

Data wpływu/Received: 2.07.2024
Data recenzji/Accepted: 9.12.2024
Data publikacji/Published: 31.12.2024

Źródła finansowania publikacji: Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

DOI: 10.5604/01.3001.0055.0296

Author's Contributions:
(A) **Study Design (projekt badania)**
(B) **Data Collection (zbieranie danych)**
(C) **Statistical Analysis (analiza statystyczna)**
(D) **Data Interpretation (interpretacja danych)**
(E) **Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)**
(F) **Literature Search (badania literaturowe)**

Ewa Piwowarska[1]

PRÓBA IMPLEMENTACJI DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH W PROCES KSZTAŁTOWANIA WŚRÓD STUDENTÓW PEDAGOGIKI PRZEDSZKOLNEJ I WCZESNOSZKOLNEJ POSTAW ODBIORCY I KREATORA SPOTKAŃ DZIECI ZE SZTUKĄ

PERCEPCJA I EKSPRESJA W ŚWIECIE SZTUKI

W przebiegu kształtowania się osobowości człowieka uczestniczą przenikające się i uzupełniające wzajemnie dwa procesy: uwewnętrznianie i uzewnętrznianie. Jak pisze Tadeusz Marciniak (1979, s. 258), w pierwszym następuje interioryzacja danych ze świata zewnętrznego, co na drodze doświadczeń oraz nawarstwiania danych percepcyjnych pozwala tworzyć – tak istotne dla funkcjonowania wyobraźni

[1] ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4332-3232; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; e.piwowarska@ujd.edu.pl

– uogólnione obrazy przedmiotów i zjawisk, tzw. „standardy percepcyjne". Powstałe modele to „odpowiedniki mniej lub bardziej dokładne konkretnych przedmiotów, czyli wrażenia i spostrzeżenia. Wizje mają natomiast charakter twórczy, są ich przekształceniem, kombinacją, nową konfiguracją" (Marciniak, 1979, s. 258). W procesie interioryzacji – uwewnętrzniania, będącym motorem rozwoju człowieka, w którym następuje przekształcanie rzeczy, uczestniczą również dzieła sztuki (Marciniak, 1987, s. 47).

W świecie sztuki proces ekspresji to czynność uzewnętrzniania za pośrednictwem zróżnicowanych technik plastycznych oraz wykorzystanych środków wyrazu (linie, plamy, użyte barwy, kompozycje, faktury i inne), wizji powstałych na drodze interpretacji, przekształcania czy kodowania. Wykonany plastyczny wytwór może przedstawiać prawdę i jednocześnie fikcję, wymaga podejścia heurystycznego (twórczego myślenia) oraz myślenia dywergencyjnego. W świecie sztuki zarówno proces uzewnętrzniania, jak i uwewnętrzniania służy kształtowaniu postawy nie tylko twórcy, ale również odbiorcy sztuki. Aktywność polegająca na umiejętności percypowania sztuki, jako wytworu natury i kultury, nie tyko pozwala na jej zmysłowy odbiór, ale również ocenę zjawisk estetycznych (Szubielska, 2023, ss. 459-478). Dodatkowo rezultat „wychowawczy sztuki nie ogranicza się tylko do biernego postrzegania, do samej obecności dzieła, lecz ma wyraz głębszy, obejmujący treść ludzkiego doświadczenia. Przeżycie estetyczne i doświadczenie uruchamiają mechanizmy dziecięcej psychiki, odkrywają jej uśpione siły i blaski" (Michałowski, 1996, s. 77).

Ten rodzaj kompetencji, kluczowych w kontaktach człowieka ze sztuką, może zostać rozwinięty poprzez realizację wizji edukacji dla twórczości, opartej na zróżnicowanych działaniach bazujących na wiedzy i praktyce. Dodatkowo kształtowanie postawy aktywnego uczestnika zjawisk estetycznych wydaje się kluczowe, stąd ogromna rola, jaką w procesie edukacyjnym odgrywa twórczo ukształtowany, o wysokim poziomie kompetencji (Łapot-Dzierwa, Małoszowski, 2016, s. 75-85) nauczyciel-wychowawca.

EDUKACJA MUZEALNA

W kontekście „bezprecedensowej muzealizacji świata" (Folga-Januszewska, 2015, s. 7) prowadzonych przez muzea poszukiwań efektywnych działań skierowanych na pozyskiwanie coraz większego grona (z każdej grupy wiekowej) odbiorców sztuki, niniejsze opracowanie nawiązuje do osoby przyszłego nauczyciela, którego postawy jak i podejmowane działania wobec popularyzacji sztuki mogą i powinny być realizowane na poziomie edukacji elementarnej. W przedszkolach oraz na pierwszym poziomie szkolnej edukacji, ważne jest – poprzedzające wyjścia do muzeów czy galerii – organizowanie dla wychowanków na terenie placówki pierwszych miniwystaw składających się z dziecięcych prac plastycznych oraz oglądanie i omawianie orygi-

nałów czy reprodukcji dzieł sztuki (Tomala, 2023, s. 128) przy założeniu dostępności percepcyjnej dla grupy wiekowej. Dodatkowo nauczyciele winni prowadzić działania edukacyjne w zakresie zarówno promowania postaw twórczych, jak i wzorów zachowań ukierunkowanych na postrzeganie i ocenę wydarzeń estetycznych.

W ramach edukacji muzealnej, zaliczanej do jednej z trzech zasadniczych (obok ochronnej i estetycznej) funkcji, podejmowane winny być zamierzone i przemyślane działania zmierzające do ukształtowania osobowości uczestnika prowadzonych w tym zakresie przedsięwzięć, czyli aktywnego odbiorcy sztuki (Cała, 2019, s. 58). Spotkanie dzieci czy osób dorosłych z wytworami sztuki może stanowić impuls do autorefleksji twórczej, może przywołać „odczucia związane z przeżyciem wewnętrznym na tle konkretnego dzieła sztuki" (Michałowski, 1996, s. 78).

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, przebieg procesu edukacyjnego w kierunku przygotowania studentów do oglądania, rozumienia i traktowania jako wartości dzieł sztuki znajdujących się w muzeach czy galeriach, w celu kształcenia postaw aktywnych odbiorców sztuki, poprowadzono zajęcia, na których nabywana wiedza o kierunkach w sztuce była wzmacniana aktywnością twórczą.

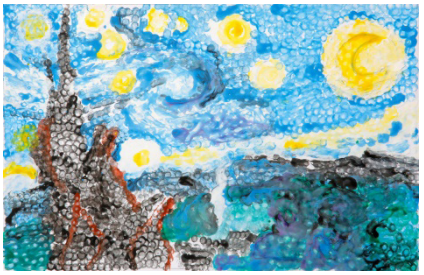
METODOLOGIA BADAŃ

W prowadzonym postępowaniu badawczym zarówno pytania zadane w ankiecie, jak i uzyskane na nie odpowiedzi dotyczące reprezentowanych przez studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej postaw, jako odbiorców sztuki oraz przyszłych kreatorów spotkań dzieci ze sztuką w muzeach i galeriach, stały się przyczynkiem dla prowadzonych w tym zakresie badań mających na celu ustalenie efektywności prowadzonych – w ramach teoretycznych podstaw edukacji plastycznej – działań edukacyjnych. Zastosowana metoda porównawcza oraz metoda sondażu diagnostycznego, a dla niej technika ankiety, pozwoliły zgromadzić opinie i poglądy studentów lat początkowych i kończących studia pięcioletnie, w celu uzyskania odpowiedzi na postawiony problem: jakie znaczenie mają prowadzone w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki działania edukacyjne dla kształtowania postaw studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, jako uczestników wystaw oraz organizatorów spotkań dzieci ze sztuką w muzeach i galeriach. Dla tak sformułowanego problemu głównego przyjęto dwa pytania szczegółowe:

1. W jakim obszarze aktywności implementacja działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki zainicjowała zmianę postaw studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej jako aktywnych odbiorców sztuki?
2. Które opinie i oceny studentów, odnoszące się do zwiedzania przez dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym wystaw w muzeach czy galeriach sztuki, uległy zmianie po wdrożeniu działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki?

Kwestionariusz ankiety zawierający 14 pytań, w tym 5 pytań półotwartych i 9 zamkniętych, skierowano do grupy 95 studentów pierwszego i drugiego roku pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, a więc respondentów, którzy nie byli uczestnikami zajęć wprowadzających w problematykę percepcji i popularyzacji sztuki, oraz 47 osób studiujących na piątym roku i będących po zakończonym cyklu tego typu zajęć. Razem w badaniu wzięło udział 142 studentów.

Zaproponowane studentom zajęcia obejmowały tematykę wprowadzającą w zagadnienia wybranych, przeciwstawiających się utartym akademickim zasadom twórczości i budzących kontrowersje, kierunków w sztuce, jakimi były od drugiej połowy XIX wieku i w kolejnym: impresjonizm, kubizm, dadaizm, surrealizm i inne. Zdobycie, zrozumienie i utrwalenie informacji wzmacniała działalność plastyczna studentów, dla których nabyta wiedza o kierunku stała się inspiracją do powstawania obrazów. Przykładem może być aktywność plastyczna studentów, podczas której operując czystymi kolorami malowali za pomocą punktów stawianych patyczkami kosmetycznymi pejzaże inspirowane obrazami impresjonistów (Ilustracja 1-2). Innym przykładem służącym utrwaleniu wiedzy o określonym kierunku, było tworzenie portretów koleżanek, do których powstania użyte zostały–podobnie jak w obrazach kubistów- figury geometryczne (Ilustracja 4-6), czy też surrealistycznych wizji przeciwstawiających się logicznemu porządkowi (Ilustracja 3). Również pozostałe kierunki po wcześniejszym poznaniu, były doświadczane za pomocą aktywności plastycznej wzmacniającej charakterystyczne ich cechy.

Ilustracja 1. Pejzaż inspirowany sztuką impresjonizmu (*N. Wołowiec*)

Ilustracja 2. Pejzaż inspirowany sztuką impresjonizmu (*Z. Ułamek*)

Ilustracja 3. Obraz inspirowany sztuką surrealizmu (*A. Gwiazda-Koćwin*)

Ilustracja 4. Portret inspirowany sztuką kubizmu (*A. Górska*)

Ilustracja 5. Portret inspirowany sztuką kubizmu (*W. Zabłocka*)

Ilustracja 6. Portret inspirowany sztuką kubizmu (*K. Kocot*)

Dodatkowo na zajęciach – w ramach uprzystępniania dzieł sztuki – organizowano wycieczki, na których analiza pomników (np. Józef Piłsudski), rzeźb plenerowych (ławeczka: Haliny Poświatowskiej; fontanna: Dziewczynka z gołębiami), wystawy malarstwa (Duda-Gracz „Golgota Jasnogórska" – 18 obrazów) pozwoliła studentom poznać istotne elementy opisu wizualnej i pozawizualnej (ukryte sensy i znaczenia) postaci dzieł. Wykładnią opisu i interpretacji dzieł były wytyczne odnoszące się do ustalenia nazwiska artysty (wyszukiwanie podpisu) z podaniem – o ile to istotne – ważniejszych faktów z jego życia, czasu powstania dzieła. W odniesieniu do warstwy rzeczowej (wykonanie techniczne, konstrukcja) określenie dziedziny sztuki, techniki, wielkości, wykorzystanych narzędzi. Co do warstwy wizualnej zasadne było zwrócenie uwagi na użyte środki wyrazowe, takie jak: charakter plam barwnych, kolorystyka, faktura, kompozycja. Istotna była również war-

stwa przedstawieniowa, a dla niej wskazanie tematyki (np. portret, pejzaż, martwa natura), tytułu, opis treści jawnych – obiektywnych (ukazane postaci, przedmioty, detale) oraz ukrytych – symbolicznych (symbolika przedmiotów, postaci, mimiki, gestów). Całość prowadzonej analizy wieńczyła dyskusja ze szczególnym zwróceniem uwagi na towarzyszące studentom wrażenia i odczucia.

Zebrany materiał do badań, jakim były ankiety dwóch grup studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, niebędących i będących uczestnikami szkolenia w ramach przybliżania przyszłym nauczycielom wiedzy popartej aktywnością plastyczną z zakresu sztuk plastycznych, poddano analizie ilościowej i jakościowej w celu ustalenia efektywności podejmowanych działań edukacyjnych.

ANALIZA ZEBRANYCH DANYCH

W celu poznania zmian zachodzących w kształtowaniu postaw studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, jako uczestników wystaw sztuki, na pytanie o częstotliwość ich zwiedzania (tab. 1), ustalono wyraźną różnicę dotyczącą potrzeby zwiększonego kontaktu w grupie osób będących uczestnikami zajęć uprzystępniających poznanie i zrozumienie wytworów o wartościach artystycznych. O ile w obydwu grupach różnica wskazań dotyczących regularności zwiedzania wystaw jest minimalna, o tyle na piątym roku prawie wszyscy respondenci – w przeciwieństwie do lat młodszych – zaznaczyli, że odwiedzają muzea i galerie od czasu do czasu, a jedynie pojedyncze osoby nie bywają na nich. Potwierdzają również tę zależność odpowiedzi studentów, którzy odwiedzili w ostatnim roku więcej wystaw niż studenci młodszych lat. Dwie do trzech wystaw obejrzała około połowa respondentów ze starszych roczników, przy prawie dwukrotnie mniejszej grupie ankietowanych z pierwszego i drugiego roku studiów (tab. 2). Stąd można przypuszczać, że implementacja działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki mogła przyczynić się do zwiększenia potrzeby kontaktu ze sztuką. Ten wniosek potwierdzają komentarze studentów, którzy dodatkowo pisali recenzję (w niniejszym artykule nie prowadzona jest analiza w tym zakresie) zorganizowanej w trakcie zajęć miniwystawy. Przytoczę jedynie dwie przykładowe opinie: *Poczułam potrzebę zwiedzenia muzeum*; *Chcę skonfrontować moją wiedzę z obrazami w muzeach*.

Tabela 1. Częstotliwość zwiedzania przez studentów wystaw w muzeach/galeriach sztuki

Zwiedzanie indywidualne muzeum:	**Studenci I-II roku**		**Studenci V roku**		**Różnica**
	N=95	**%**	**N=47**	**%**	**%**
regularnie	1	1,1	0	0,0	-1,1
od czasu do czasu	65	68,4	43	91,5	+23,1
nie zwiedzam	29	30,5	4	8,5	-22,0

Źródło: badanie własne.

Tabela 2. Ilość zwiedzanych przez studentów – w ciągu ostatniego roku – wystaw w muzeach/galeriach sztuki

Ilość zwiedzanych wystaw:	**Studenci I-II roku**		**Studenci V roku**		**Różnica**
	N=95	**%**	**N=47**	**%**	**%**
wcale	43	45,3	10	21,3	-24
jedna	24	25,3	13	27,7	+2,4
dwie	18	18,9	14	29,8	+10,9
trzy	6	6,3	9	19,1	+12,8
cztery i więcej	4	4,2	1	2,1	-2,1

Źródło: badanie własne.

Również ankietowani ze starszych roczników, zapytani o potrzebę oglądania wystaw w muzeach czy galeriach (tab. 3), nieco częściej wskazywali na dużą potrzebę oglądania wystaw oraz częściej twierdzili, że odczuwają umiarkowane nimi zainteresowanie. Ponadto w tej grupie badanych nikt nie zaznaczył odpowiedzi wskazującej na brak potrzeby bywania na wystawach, a dla porównania tego rodzaju odpowiedzi zakreślone zostały przez około co 12. studenta lat początkowych.

W jednym z pytań studenci zapytani o znaczenie, jakie dla nich mają muzea i galerie sztuki (tab. 4), również o wiele częściej w grupach, które uczestniczyły w działaniach edukacyjnych, podkreślali ważność bywania na wystawach. Dodatkowo nikt z tej grupy nie zaznaczył odpowiedzi dotyczącej „braku znaczenia", która to została zakreślona przez około co piątego ankietowanego studenta lat początkowych (nieuczestniczących w szkoleniu).

Na pytanie o odczucia studentów dotyczące przygotowania do samodzielnego zwiedzania wystaw (tab. 5), zdecydowanie większa grupa ankietowanych po odbytym kursie wprowadzającym w zagadnienia podstawowej wiedzy z obszaru sztuki (V rok), określiła to przygotowanie jako dobre i bardzo dobre, natomiast 10% mniej studiujących na latach pierwszych i drugich wyraziło takie opinie. Dodatkowo około co dziewiąty badany z tej grupy czuł się zupełnie nieprzygotowany do odbioru sztuki, przy braku tego typu wskazań ze strony studentów po kursie z zakresu sztuki.

Tabela 3. Potrzeba oglądania przez studentów wystaw w muzeach/galeriach sztuki

Stosunek do oglądania wystaw:	Studenci I-II roku		Studenci V roku		Różnica
	N=95	%	N=47	%	%
duża potrzeba oglądania	7	7,4	4	8,5	+1,1
umiarkowana potrzeba oglądania	57	60,0	34	72,3	+12,3
niewielka potrzeba oglądania	23	24,2	9	19,1	-5,1
brak potrzeby oglądania	8	8,4	0	0,0	-8,4
inna odpowiedź	0	0,0	0	0,0	0

Źródło: badanie własne.

Tabela 4. Znaczenie jakie dla studentów mają muzea/galerie sztuki

Znaczenie muzeów i galerii:	Studenci I-II roku		Studenci V roku		Różnica
	N=95	%	N=47	%	%
nie mają znaczenia	18	18,9	0	0,0	-18,9
mają niewielkie	67	70,5	36	76,6	+6,1
mają znaczne	10	10,5	11	23,4	+12,9

Źródło: badanie własne.

Tabela 5. Stopień przygotowania do samodzielnego zwiedzania wystaw w muzeach/galeriach sztuki – opinie studentów

Przygotowanie do zwiedzania:	Studenci I-II roku		Studenci V roku		Różnica
	N=95	%	N=47	%	%
0 – brak	11	11,6	0	0,0	-11,6
1 – niewielkie	34	35,8	4	8,5	-27,3
2 – dobre	44	46,3	35	74,5	+18,1
3 – bardzo dobre	6	6,3	8	17,0	+10.7

Źródło: badanie własne.

W kwestii monitorowania wydarzeń kulturalnych, odbywających się w muzeach i galeriach, aż 75% ankietowanych studentów V roku poszukuje je „jeden i więcej razy w roku", natomiast 30% mniej badanych z młodszych roczników wskazało tę częstotliwość. O ile jedynie pojedyncze osoby w obydwu grupach badanych „na bieżąco" interesują się promocją wystaw, o tyle ponad połowa respondentów I i II roku (53%) oraz około co piąty z V roku (19%) wcale nie są zainteresowani wyszukiwaniem wiedzy na ten temat.

Zapytano również studentów o źródła, z których czerpią wiedzę o wystawach organizowanych przez muzea czy galerie sztuki. W obydwu ankietowanych grupach większość (I i II rok: 71%; V rok 92%) wskazała portale społecznościowe. Należy podkreślić, że studenci piątego roku częściej korzystają z informacji o wydarzeniach kulturalnych z tego rodzaju serwisów. Pozostałe wybory dwóch zespołów badanych, o niewielkich ilościowych różnicach, dotyczyły: stron internetowych muzeów/galerii (~35%), telewizji (~24%), rodziny i znajomych (~22%). Pozostałe propozycje (prasa, radio, przewodniki, studenci) otrzymały niewielką ilość zakreśleń.

Założono również, że gotowość uczestniczenia w studenckiej wycieczce do muzeum sztuki będzie dodatkowym wskaźnikiem zainteresowań tego rodzaju aktywnością. Na pytanie o chęć wzięcia udziału w takim przedsięwzięciu większa część ankietowanych z V roku wyraziła swoją gotowość (zdecydowanie tak: 26%; raczej tak: 62%), natomiast uczestnictwo z początkowych roczników potwierdziło nieco mniej osób (zdecydowanie tak: 24%; raczej tak: 50%). O mniejszym zainteresowaniu wyprawą młodszych roczników na wystawę świadczy fakt, że w tej grupie respondentów 2% „zdecydowanie nie" i 17% badanych „raczej nie" weźmie udziału w studenckiej wycieczce do muzeum czy galerii sztuki. Natomiast wśród ankietowanych ze starszych roczników tylko jedna „raczej nie" będzie uczestnikiem takiego wyjścia. W obydwu porównywanych zespołach tylko nieliczne osoby nie miały na ten temat zdania.

Analiza i porównanie zgromadzonych informacji uzyskanych – z dwóch grup studenckich – na drodze wypełnienia kwestionariusza ankiety pozwala przyjąć, że implementacja działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki spowodowała zauważalny progres odnoszący się do kształtowanych postaw studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej jako aktywnych odbiorców sztuki.

Kolejnym celem prowadzonego postępowania badawczego było ustalenie znaczenia –dla wdrożonych do zajęć studentów – działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki, na podstawie opinii studentów dotyczących zwiedzania przez dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym wystaw w muzeach czy galeriach sztuki.

Jedno z pytań zadanych w ankiecie dotyczyło wieku, w którym dzieci mogą zwiedzać wystawy w muzeach czy galeriach sztuki. O ile trzeci rok życia został wykluczony przez prawie wszystkich badanych, o tyle częściej studiujący na piątym roku (73%) niż ankietowani z młodszych roczników (57%) uznali (pomimo braku wskazań na kursie), że wiek przedszkolny to właściwy okres pierwszych kontaktów dzieci – szczególnie pięcio-sześciolatków – z oryginalnymi dziełami sztuki. Dodatkowo wiek przedszkolny został przez około 35% respondentów pierwszych i drugich lat oraz 9% osób z ostatniego roku studiów uznany za przedwczesny do zwiedzania przez dzieci w wieku przedszkolnym wystaw w muzeach i galeriach. Należy podkreślić, że wyrażone opinie zostały podane w formie wyboru bezwa-

runkowego. W odpowiedzi sugerującej „inne" uwagi, nie było ze strony studentów sugestii dotyczących choćby organizowania wcześniejszych „miniwystaw" przygotowujących dzieci do ich oglądania, albo wyboru przez nauczyciela zbiorów skierowanych (dostosowanych możliwości percepcyjnych) do tak młodego odbiorcy, czy rozwiązania problemu pokonania odległości od przedszkola do instytucji promujących sztukę. Można jedynie przypuszczać, że te kwestie były na tyle oczywiste, że nie zostały uwzględnione w odpowiedziach.

Analiza uzyskanych odpowiedzi na pytanie dotyczące częstotliwości organizowania w klasach I–III wycieczek do muzeum czy galerii (tab. 6), pozwala stwierdzić, że w przyszłości zdecydowana większość studentów piątego roku (89%) i niewiele mniejsza grupa z lat początkowych planuje organizować przynajmniej jedną w roku wycieczkę w celu zapoznania dzieci z dziełami sztuki. Warto podkreślić, że studenci starszych lat, doceniając rolę wycieczek w procesie edukacyjnym, najczęściej – co stanowiło najliczniejszą grupę – wskazywali na potrzebę wyjścia „więcej niż raz w roku" na wystawę z dziećmi, choć 10% (ponad połowa) mniejsza grupa badanych z młodszych lat również zakreśliła w ankiecie taką potrzebę.

Tabela 6. Częstotliwość organizowania w klasach I-III wycieczek do muzeum/galerii sztuki – opinie studentów

Częstotliwość organizowania wycieczek:	**Studenci I-II roku**		**Studenci V roku**		**Różnica**
	N=95	**%**	**N=47**	**%**	**%**
jedna w roku	27	28,4	10	21,3	-7,1
więcej niż jedna w roku	55	57,9	32	68,1	+10,2
1-2 w czasie trzech lat	13	13,7	5	10,6	-3,1

Źródło: badanie własne.

Tabela 7. Znaczenie muzeów/galerii sztuki w procesie wzbogacania wiedzy i kształtowania postaw aktywnego odbiorcy sztuki wśród dzieci w wieku wczesnoszkolnym – opinie studentów

Znaczenie muzeum:	**Studenci I-II roku**		**Studenci V roku**		**Różnica**
	N=95	**%**	**N=47**	**%**	**%**
bez znaczenia	7	7,4	0	0,0	-7,4
niewielkie	48	50,5	14	29,8	-20,7
znaczne	40	42,1	33	70,2	+28,1

Źródło: badanie własne.

Tabela 8. Ocena dotycząca własnych umiejętności organizowania uczniom przez studentów wycieczek na wystawy do muzeów/galerii sztuki

Przygotowanie do organizacji wycieczek w skali 0-3	**Studenci I-II roku**		**Studenci V roku**		**Różnica**
	N=95	**%**	**N=47**	**%**	**%**
0 – niewystarczające	10	10,5	0	0,0	-10,5
1 – niewielkie	28	29,5	6	12,8	-16,7
2 – dobre	51	53,7	34	72,3	+18,6
3 – bardzo dobre	6	6,3	7	14,9	+8,6

Źródło: badanie własne.

Rosnącą – wraz z nabywaną przez studentów wiedzą o sztuce – ocenę odnoszącą się do znaczenia muzeów i galerii w procesie wzbogacania wiedzy i kształtowania postaw aktywnego odbiorcy sztuki wśród dzieci w wieku wczesnoszkolnym (tab. 7) potwierdzają odpowiedzi ankietowanych z najstarszych roczników studiów. Większość z nich określiła tę rolę jako „znaczną", przy o 30% mniejszej ilości takich odpowiedzi wskazanych przez respondentów z I i II roku studiów.

Dodatkowo zauważalnie wzrosła wśród studentów po przebytym kursie z zakresu sztuki – w porównaniu do młodszych lat – ocena dotycząca własnych umiejętności organizowania uczniom wycieczek na wystawy do muzeów czy galerii sztuki (tab. 8). Również około dwukrotnie więcej badanych – uczestników szkolenia – uznało swoje kompetencje w tym zakresie za bardzo dobre. Przy czym, o ile co dziesiąty respondent I i II roku ocenił swoje przygotowanie jako niewystarczające, o tyle w grupie osób kończących studia nikt nie wyraził takiej opinii.

Reasumując: analiza odpowiedzi na kolejne pytania pozwoliła zauważyć, że wdrożone do zajęć studentów działania edukacyjne w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki miały zauważalne znaczenie dla ich opinii, w których częściej doceniano rolę muzeów i galerii sztuki dla edukacji uczniów oraz postaw dotyczących wzrostu częstotliwości i umiejętności organizowania wycieczek na wystawy sztuki – szczególnie dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

WNIOSKI Z BADAŃ

Analiza uzyskanych wyników z ankiety – z dwóch grup studenckich – pozwala przyjąć, że implementacja działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki spowodowała u studentów zauważalny progres w takich obszarach, jak:

- częstotliwość i liczebność odwiedzin muzeów czy galerii,
- potrzeba oglądania wystaw,
- ocena znaczenia uczestniczenia w wystawach,
- przygotowanie do samodzielnego zwiedzania ekspozycji,

- monitorowanie wydarzeń kulturalnych,
- chęć uczestniczenia w wycieczce studenckiej na wystawę,

tym samym inicjując zmianę postaw studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej na bardziej zaangażowanych odbiorców sztuki.

Ponadto wdrożone działania edukacyjne w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki, w opinii studentów, wpłynęły na:

- o zwiększenie w przyszłości częstotliwości organizowania w klasach I–III wycieczek do muzeum i galerii sztuki,
- o wzrost znaczenia muzeów i galerii sztuki w procesie wzbogacania wiedzy i kształtowania postaw aktywnego odbiorcy sztuki wśród dzieci w wieku wczesnoszkolnym,
- o wzrost oceny dotyczącej własnych umiejętności organizowania uczniom przez studentów wycieczek na wystawy do muzeów oraz galerii sztuki, a więc na zmianę opinii i ocen studentów, odnoszących się do zasadności zwiedzania przez dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym wystaw w muzeach i galeriach sztuki.

Wnioskuje się, że podejmowane działania, przybliżające podstawową wiedzę teoretyczną z obszaru sztuki, popartą aktywnością plastyczną – w celu jej zrozumienia, utrwalenia i przeżycia – pozwalają na kształtowanie postaw uczestnika jako aktywnego odbiorcy i kreatora spotkań dzieci ze sztuką. Podejmowane działania realizują twierdzenie, że „Dziecko w muzeum to tego muzeum przyszły potencjał" (Skutnik, 2008, s. 143).

BIBLIOGRAFIA

Cała, E. (2019). Edukacja muzealna w praktyce szkolnej – wyzwania dydaktyczne. *Kultura i Wychowanie, nr 15.* Pobrano z: https://www.researchgate.net/publication/334025337_Seksting_i_wybrane_kwestie_zwiazane_z_seksualnoscia_w_opiniach_mlodych_kobiet_i_mezczyzn/fulltext/5d130e4c458515c11cf8a575/ (dostęp: 22.04.2024). Folga-Januszewska, D. (2015). *Muzeum: fenomeny i problemy*. Universitas, Warszawa.

Łapot-Dzierwa, K., Małoszowski, R. (2016). Kompetencje studentów kierunków pedagogicznych w obszarze plastyki. W: B. Kurowska, K. Łapot-Dzierwa (red.), *Kultura – Sztuka – Edukacja*, tom II. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków.

Marciniak, T. (1987). Percepcja dzieł plastycznych podstawą edukacji. W: S. Popek (red.), *Metodyka zajęć plastycznych w klasach początkowych*. WSiP, Warszawa.

Marciniak, T. (1979). Plastyka zwierciadłem i wizją świata w życiu dziecka. W: M. Tyszkowa (red.), *Sztuka dla dzieci szkolnych. Teoria – Recepcja – Oddziaływanie*. PWN, Warszawa – Poznań.

Michałowski, S. (1996). Inspiracyjna i kreacyjna rola sztuki. W: B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie sztuki*. Impuls, Kraków.

Skutnik, J. (2008). *Muzeum sztuki współczesnej jako przestrzeń edukacji.* UŚ, Katowice.

Szubielska, M., Wojtasiński M. (2023). Appreciation of Modern/contemporary Art by Polish Primary School Children: Evidence from Absctract Paintings and Conceptual Works. *The Elementary School Journal*, *nr 3(124).* Pobrano z: https://www.journals.uchicago.edu/doi/full/10.1086/728450 (dostęp: 22.04.2024).

Tomala, J. (2023). *Plastyka w edukacji wczesnoszkolnej*. Impuls, Kraków.

PRÓBA IMPLEMENTACJI DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH W PROCES KSZTAŁTOWANIA WŚRÓD STUDENTÓW PEDAGOGIKI PRZEDSZKOLNEJ I WCZESNO-SZKOLNEJ POSTAW ODBIORCY I KREATORA SPOTKAŃ DZIECI ZE SZTUKĄ

Streszczenie: W artykule podjęto próbę podzielenia się doświadczeniami odnoszącymi się do efektywności prowadzonych – w ramach teoretycznych podstaw edukacji plastycznej – działań edukacyjnych w zakresie kształtowania postaw studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, jako aktywnych odbiorców wystaw oraz organizatorów spotkań dzieci ze sztuką w muzeach i galeriach. Zastosowana metoda porównawcza oraz metoda sondażu diagnostycznego, a dla niej technika ankiety, pozwoliły odpowiedzieć na problemy szczegółowe odnoszące się do ustalenia, po pierwsze: w jakim obszarze aktywności implementacja działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki zainicjowała zmianę postaw studentów jako aktywnych odbiorców sztuki, oraz po drugie: które opinie i oceny studentów, odnoszące się do zwiedzania przez dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym wystaw w muzeach/galeriach sztuki, uległy zmianie, po wdrożeniu działań edukacyjnych w zakresie wiedzy i popularyzacji sztuki.

Słowa kluczowe: muzeum, galeria, odbiorca sztuki, student, pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna

AN ATTEMPT TO IMPLEMENT EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE SHAPING PROCESS AMONG PRESCHOOL AND EARLY SCHOOL PEDAGOGY STUDENTS POSITION YOURSELF AS A RECIPIENT AND CREATOR OF CHILDREN'S ENCOUNTERS WITH ART

Abstract: The article attempts to sheare experiences relating to the effectiveness of educational activites conducted – within the theoreticzl foundations of art education – in shaping the attitudes of preschool and school pedagogy as active recipients of exhibitions and organizers of children's meetings with art. in museums and galleries. The comparative method and the diagnostic survey method used, and the survey technique for it, made it possible to answer specific problems related to the determination, firstly: in what area of activity, the implementation of educational activities in the field of knowledge and popularization of art., initiated a change in the attitudes of students as active recipients of art and secondly: with opinions and assessments of students regarding visiting exhibitions in museums or art galleries by preschool and early school children have changed after the implementation of educational activities in the field of knowledge and popularization of art?

Keywords: museum, galery, art. recipient, student, preschool and early school pedagogy